

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש 1.....
- ב. כיון דלא מעלי ליה אסור ... כיון דליכא לעלווי עילוויא אהרינא 2.....
- ג. מניחין ספר תורה על גבי תורה ... אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין ולא חומשין על גבי תורה 2.....
- ד. אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה ... לא ימכור אדם ספר תורה אף על פי שאינו צריך לו ... אפילו אין לו מה יאכל ומכר ספר תורה או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם 3.....
- ה. וכן במותריהן ... לא שנו אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר 6.....
- ו. התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכסוסיא נמי מותר 7.....
- ז. בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין ... ומפרנסין בה עניי עירן ... ויחיד שהלך לעיר אחרת ... תנתן לעניי אותה העיר ... אבל יש שם חבר עיר תינתן לחבר עיר 7.....
- ח. בית הכנסת ... מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ ולבורסקי למבילה ולבית המים 9.....
- ט. כמה ירחיק מהן ומן הצואה ארבע אמות 10.....
- י. מתפלל ישהה כדי הילוך ארבע אמות ... שכל ארבע אמות תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה 12.....

דף כז.

א. בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש

מותר¹ לעשות מבהכ"נ שהוא מקום מיוחד לתפילה. בית המדרש², שהוא מקום המיוחד לתורה, וקדושתו גדולה יותר³ ואפילו אין דרך להתפלל שם כלל⁴, וכן מותר למכור בית הכנסת כדי לקנות בית המדרש, אם הוא זמין מיידית לקניה⁵, אבל לא מבהמ"ד בהכ"נ. שמעלין בקודש ואין מורדין.

¹ שו"ע ונו"כ קנג א

² אולם אם הוא בית כנסת של רבים יש להחמיר לא לעשותו בית מדרש ליחידים. מ"ב שם א

³ ובימינו שאוכלים ושותים בבית המדרש אולי יש להחמיר. שולחן המהור סעי' א

⁴ מ"ב שם

⁵ שאם לא כן אסור שחוששים שמא יפשע וכדלעיל דף כו. ביאור הלכה שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ומכל מקום אם רוצים לבנות בית המדרש, שרק לומדים בו⁶ לכתחלה נכון שידחקו את עצמם להשיג מעות אחרים לצורך בית המדרש, ולא יעשו מבית הכנסת בית המדרש⁷.

ב. כיוון דלא מעלי ליה אסור ... כיוון דליכא לעלוויי עילוויי אחריןא

לכתחלה אסור למכור שום דבר קדושה כדי ליקח כיוצא בה ואפילו כשאין לחוש לפשיעה שלבסוף לא יקנה, כגון שהדבר קדושה אחרת מזומן לפנינו ואינו חסר אלא נתינת מעות, בכל זאת אסור שצריך להעלות בקדושה דוקא⁸.

ואם דבר הקדושה התקלקל התרפט או שהיה בו סדקים וכדומה⁹, או שהיה קטן מלמלא את ייעודו, לכו"ע מותר אפילו לכתחלה למכרו כדי ליקח אחר¹⁰.

יש מתירים¹¹ לקנות בדמי קדושה אחת קדושה אחרת כיוצא בה, כיון דעכ"פ אין מורידן מקדושתן כגון לקנות בדמי בית כנסת בית אחר, ויש אוסרים, וכן עיקר¹², כיון דאין מעלן בקדושה אף על גב דאין מורידן ג"כ, ודוקא בכל הדברים שיכול להעלות בקדושה, אבל בס"ת שאין יכול להעלות הדמים בקדושה יותר לכו"ע כשמכרה יקח בדמיה אחרת. אבל למכור לכתחילה עבור כך אסור כמו שיתבאר להלן.

ג. מניחין ספר תורה על גבי תורה ... אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין ולא חומשין על גבי תורה

דבר¹³ שקדושתו קלה אין להניח על דבר שקדושתו חמורה ולהיפך מותר, וכן בקדושה שוה מותר להניח זה על זה,

⁶ שהרי אם גם יתפללו אדרבא עדיף הוא לציבור, שו"ת משנת יוסף ח"ד סי' כ"ד

⁷ שער הציון שם ס"א

⁸ מ"ב קנ"א

⁹ ואם רוצה לקנות יפה יותר יש לדון, עיין שו"ת שב יעקב ח"א סי' י"ב הו"ד באשל אברהם (אופנהיים), שעל גליון השו"ע, שו"ת שמלת בנימין סי' פ"ג, קרבן נתנאל מגילה פ"ד

¹⁰ שם

¹¹ שו"ע ונו"כ קנ"ד

¹² עיין בפמ"ג שמצדד מדכתב המחבר להאי יש מתירין בסופו דהכי הלכתא והוא מילתא דרבנן אבל במאירי ראיתי שכתב דרוב הגאונים סוברין דצריך עלוי דוקא. ביאור הלכה שם ד"ה ויש

¹³ ערוך השולחן רפ"ב כב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

לפיכך מותר להניח ספר תורה על ס"ת¹⁴, ומניחים חומשים העשויים בקלף ובכתיבת סת"ם, ע"ג נביאים וכתובים, אבל אין מניחים נביאים וכתובים אפילו העשויים בסת"ם ובקלף על גבי חומשים, ולא חומשים על גבי ס"ת. וחומשים המודפסים קדושתם שוה לקדושת נביאים וכתובים¹⁵.

כתובים על גבי נביאים ולהיפך מותר להניח.

וכל זה מיירי בב' כריכות, שכל א' כרוך בפני עצמו, אבל בכרך א' הכל שרי¹⁶.

אותן אנשים¹⁷ שנוהגים בשעת לימודם בספר, ורוצה להגביה הספר שלומד פושט ידו ולוקח ספר אחר ומניח תחת זה שלומד, אסור משום בזיון וגרע טפי ממניח הספר על ברכיו כי בזה מבזה הספר להיות לתשמיש מה שיוכל לעשות בעץ או באבן, אם לא שהספר התחתון מונח כבר ודאי שרי להניח השני עליו, ואם היה צריך ללימודו כמה ספרים מותר להניחם זה על זה [שם] דדרך הלימוד כן הוא¹⁸.

וכן מי שרוצה להניח ספר בתוך ספר בכדי שלא יהא צריך לחפש אח"כ, נראה שאסור, אא"כ משתמש בשניהם ללימודו. וגם אסור להניח בספר שום דבר להשתמר שם¹⁹. אך להטמין חידושי תורה בספר מותר, דאין זה בזיון להספר.

ד. אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה ...
לא ימכור אדם ספר תורה אף על פי שאינו צריך לו ...
אפילו אין לו מה יאכל ומכר ספר תורה או בתו אינו
רואה סימן ברכה לעולם

¹⁴ שו"ע ונו"כ רפב יט

¹⁵ ערוך השולחן שם

¹⁶ ורבינו אברהם בנו של הרמב"ם ז"ל כתב דהרמב"ם ז"ל היה מונע לכתוב תנ"ך בקיבוץ אחד לפי שכאשר קורא בנביאים וכתובים יהיו הנביאים והכתובים למעלה מחמשה חומשי תורה וכן היה מונע לכתוב התרגום או הפי' עם התורה בקיבוץ אחד ע"כ הביא דבריו בספר מעשה רוקח ובברכ"י סימן רפ"ב וסיים הברכ"י אמנם נתפשט המנהג כסברת המרדכי ולית מאן דחש לה דהרמב"ם ז"ל ע"ש. שו"ת משנה הלכות חלק ז סימן קפב

¹⁷ ט"ז שם ס"ק יג

¹⁸ ערוך השולחן שם כג

¹⁹ פ"ת שם יז בשם חמודי דניאל

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

אפילו הניחו לו אבותיו ספר תורה²⁰, אינו רשאי למכרו, אפילו יש לו הרבה ספרי תורה. ואפילו אין לו מה יאכל²¹ כי אם ע"י הדחק כלומר שיש לו רק על ידי נטילת צדקה, ואפילו למכור ישן כדי לקנות חדש, אם אינו מזומן אסור.

אולם אם החדש בבית הסופר ואינו חסר אלא לשלם עליו י"א²² שמוכרים את הישן כדי לקנות החדש. ויש אוסרים²³ למכור על מנת כן, ואפילו להחליף הישן בחדש אסור. ואפילו להוציא מתחלה מעות משלו לקנות חדש עד שימכור אח"כ הישן וישתלם מהישן נמי אסור.

ואם רוצה למכור הישן כדי לקנות ספר מהודר יותר, יש אוסרים²⁴, ויש מתירים אם קונה לעצמו כדי לקיים מצות כתיבת ספר תורה²⁵. ויש מתירים כל שיש בו כשרות או הדר יותר²⁶, ואם מכרו אפילו שלא כדין לכו"ע יכול לקנות בדמים ס"ת כמבואר לעיל.

אבל ללמוד תורה או לישא אשה, וכן להספקת תלמידים²⁷, שיתפרנסו מדמי המכירה בריוח ויוכלו ללמוד תורה²⁸, או להחזיק ישיבה²⁹ או כולל³⁰, או להשיא בדמיו יתומים או יתומות³¹ או עניים שאין להם מקור אחר³², מותר למכור אם אין לו דבר אחר למכור, וישאר בית הכנסת או

²⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רע א

²¹ ואע"ג שלשון הגמ' אינו רואה סימן ברכה כיון דתנא ברישא לא ימכור כו' דהיינו איסורא ועל זה אמר יתר על כן כו' משמע דגם בזה היה איסור כמו ברישא. מ"ז שם ב

²² כך הכריע הט"ז שם ג דבספק זה דקי"ל להקל דודאי אין כאן ספק דאורייתא ולמה נחמיר בספיקא דגמרא בזה

²³ כן הכריע הש"ך שם ג

²⁴ עיין בתשובת חתם סופר סימן רנ"ד דמי שהיה לו ס"ת שקנה אסור למכרו ואף אם הספר השני ספרא דוקנא מפי כתבי' ונכתב יותר בהדור גם זה אינו מעלין בקודש כיון שאין הקדושה מעולה בעצמה אף על פי שהוא יפה ומהודר ע"ש.

²⁵ תשובת אבן עזרא שהם סימן כ"ג באחד שנדרב לבו ונדר לקנות ס"ת לקיים ועתה כתבו וקנה ס"ת ואח"כ ראה שאין הכתב מהודר. מהויב לקנות היותר מהודר. דדמי ממש לאתרוג דאמרינן הידור מצוה עד שליש ואם כן כאן ימכור ויקנה אחרת היותר נאה ע"ש שהאריך

²⁶ כף החיים קנ"ג יט

²⁷ שו"ע ונו"כ או"ח קנ"ו

²⁸ מ"ב שם סג

²⁹ בשו"ת מהרשד"ם יו"ד סי' קס"ז שת"ת דתשב"ר עדיפא מת"ת של גדולים, וכ"כ בדע"ת בשם שו"ת משפטי שמואל סי' ס"ה, שו"ת מנח"י ח"ב סי' ל"ט ושו"ת שבה"ל ח"ה סי' קמ"ד, דלא כשו"ת מהר"י אסאד יו"ד סי' שמו"ו דהחזקת ת"ח גדולים עדיפא

³⁰ ובפתחי תשובה יו"ד סי' רנ"ט סק"ה בשם שו"ת הר הכרמל יו"ד סי' כ"ד שהלבשת נער הגון כדי שיוכל להתכסות כהוגן לילך לבית רבו ללמוד גם זה בכלל הספקת תלמידים

³¹ דאע"ג דאין האשה מצווה על פריה ורביה מ"מ לשבת יצרה שייך גם באשה. מ"ב שם כד

³² שו"ת מהרש"ם ח"א סי' מ"ט, אשל אברהם (אופנהיים) על גליון השו"ע סק"ב, כה"ח סקל"ג.

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ספר תורה לציבור³³. וכן לצורך פדיון שבויים, או לרפואה מחולי של סכנה³⁴, או להחזיק ידי עני שאין לו מה יאכל ואין שום דרך אחרת³⁵, וכן כדי להקים מקוה טהרה כשאין אחר באיזור, כשאין שום מקור מימון אחר³⁶. מותר למכרו.

צ"ע אם מוכרין ס"ת לקנות גמרא ופוסקים ופירושיהן³⁷. ויש שכתבו בפשיטות שמוכרים³⁸.

י"א שיחיד בשלו, אפילו ס"ת מותר למכרו³⁹ ולעשות בדמיו כל מה שירצה כל שלא הקדישו לקרות ברבים, אולם אינו רואה סימן ברכה בדמים אלו⁴⁰. ויש מי שאוסר א"כ ללמוד תורה או לישא אשה. ולדעה זו אפילו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר ג"כ אסורין למכור ס"ת ולהשתמש בדמיה א"כ הוא תועלת בשביל לימוד התורה⁴¹. והמנהג כדיעה הראשונה, במקום שיש צורך גדול⁴².

ואם נתנו לרבים אסור לכו"ע אפילו לא הקדישו ממש⁴³. ומה שסומכין העולם שמוכרין ס"ת ומשתמשין בדמיהן אפילו נתנו לביהכ"נ, כיון שהמנהג כן הו"ל כאלו התנה בתחלה שלא תחול קדושת רבים עליהן. דעכשיו תחילה כשקונה הספר דעתו לכך שיהיה לו כל זמן שיצטרך לו, ובאם יזדמן יותר יפה ימכור זה ויקח היפה, ואף שלא התנה בפירוש⁴⁴.

אם קנה מתחלה ס"ת כדי למכרה, וכ"ש אם קבלה בחוב פשוט שמותר למכרה לכו"ע, ולהשתמש בדמיה למה שירצה⁴⁵.

שאר דברי קדושה של יחיד יש להחמיר אך להחליפם באחרים מהודרים מהם מותר⁴⁶.

³³ פמ"ג או"ח קנג מ"ז שם ד

³⁴ ערוך השולחן שם טז

³⁵ לקט הקמח החדש סקמ"ה עפ"י הפ"ת יו"ד סי' רכ"ב סק"ב בשם השבות יעקב

³⁶ שו"ת אנ"מ ח"א סי' נ"א, וכ"כ באגרות הח"ח ובפאר הדור ח"ב עמ' קנ"ה בשם החזו"א זצ"ל.

³⁷ מ"ב שם סג

³⁸ שו"ת חת"ס היו"ד סי' רמ"ד

³⁹ שעל שלו יש לו כח כז' טובי העיר במעמד אנשי העיר בשל צבור, דמותר להוציא ע"י מכירה זו הדמים לכל

מה שירצו. כנזכר לעיל דף כו. מ"ב שם נט

⁴⁰ מ"ב שם ס מהע"ת וא"ר

⁴¹ ואם מכר צריך לקנות בדמיה ס"ת אחרת [מ"א] ומלבוש יו"ד משמע דבזמ"ה במעמד אנ"ה לכו"ע מותר

להשתמש בדמיה. מ"ב סב

⁴² שו"ת מהרש"ם ח"א סי' י"ח "ועכ"פ בזה"ז דהמנהג למכרו אפילו בנתנו לקרות בו ברבים מי יבוא להחמיר

נגד המנהג"

⁴³ מ"ב שם סא מהמ"א

⁴⁴ ט"ז קנג א

⁴⁵ מ"ב שם סב

⁴⁶ שו"ת שבה"ל ח"א סי' מ"א

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ה. וכן במותריהן ... לא שנו אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר

אם גבו⁴⁷ מעות לצורך בנית בהכ"נ או בית המדרש, או לקנות ארון קודש מפה לבימה או ס"ת, ורצו לשנותו את ייעוד הכסף, אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה. וסדר הקדושות נתבאר לעיל דף כו. ואפילו אם רוצים הגבאים ליטל כסף זה בהלואה עבור ייעוד אחר וישלמו בזמן אחר כסף אחר עבור הייעוד המקורי, אסור. שהבעלים ניהא להו למעבד המצוה במזון זה דוקא⁴⁸.

אבל אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו, משנין המותר לכל מה שירצו, אפילו לדבר שאין בו קדושה כלל. אלא שהוא צרכי עבור⁴⁹.

ואם כשגבו המעות התנו לעשות חפצם ממותר הדמים, מותר להורידם לקדושה אחרת, וי"א⁵⁰ שאפי' קנו ומכרו וחזרו וקנו קדושה במקצת הדמים, מותר להוריד בקדושה את המותר מהדמים, ויש חולקים⁵¹.

אבל אם לא התנו כשגבו, אלא כשמכרו התנו, אז כשקנו חל הקדושה על כל מה שקנו ואינו מועיל אח"כ התנאי בעת המכירה ואסור להורידם⁵².

אם קנו בדמים אלו שגבו עצים ואבנים, חלה קדושת הדמים על העצים והאבנים⁵³, ואסור לשנותן רק לקדושה חמורה, יותר. ואם הביאו עצים ואבנים לצורך בנין בהכ"נ, אם באו ליד גבאי אסור לשנותן רק לקדושה חמורה, וקודם שבאו לידי גבאי, מותר לשנותן, כלומר ללותן ולתת אחרים תחתיהם וכן כשהתנדבו מעות לביהכ"נ דינו כך אבל מכל מקום לא יוכל לחזור בו מתרומה זו שהרי זה כמו נדר⁵⁴.

⁴⁷ שו"ע ונו"כ קנג ה

⁴⁸ ולט"ו שרי. מ"ב שם יג

⁴⁹ מ"ב שם יד

⁵⁰ רמ"א שם

⁵¹ הא"ר והגר"א מפקפקין בזה דאפשר שכיון שאח"כ קנו סתם מכל הדמים חיילא הקדושה בכל הקניה ואסור אח"כ כשמכרו והותירו. מ"ב שם טו

⁵² מ"ב שם טז

⁵³ ואסור גם להשתמש בהם בהלואה ותת אחרים תחתיהם. מ"ב שם יז

⁵⁴ מ"ב שם כב

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ואם לא גבו⁵⁵ ולא הגיע ליד הגבאי אלא בנו בית סתם, והקדישוהו אחר כך לבית הכנסת, דינו כבהכ"נ אבל אינו קדוש עד שיתפללו בו, אפילו אם בנאוהו לשם בהכ"נ.

ניזוק הספר תורה או אחד מדברי הקדושה, ושילם הביטוח את הנזק, יכולים לקנות בו ככל שיראו לנכון ולתועלת הציבור, ואפילו דברים שאין בהם קדושה כלל⁵⁶. וי"א שיש לחשוש שגם באופן זה נתפס הכסף בקדושה⁵⁷, ולכן במקום שאפשר⁵⁸, יעשו זאת ע"י הגבאים בהסכמת הקהל כדין ז' טובי העיר להלהן.

אדם פרטי שיש לו ספר תורה, ונגב או ניזוק ונפסל וא"א לתקנו, וחברת הביטוח משלמת לו הנזק, אינו חייב להשתמש בכסף לקנות ס"ת אחר, אלא יכול להשתמש בו לכל צרכיו הפרטיים ללא הגבלה, אך ידע שמצות כתיבת ס"ת שוב אינה בידו וא"כ יכתוב ס"ת אחר.

ו. התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכסוסיא נמי מותר

מעות שגבו לצורך בית הכנסת, וכן עצים ואבנים, אפילו הגיעו ליד הגבאי מותר לשנותם לדבר אחר ואפילו לחולין, ע"י שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר⁵⁹. או גבאי בית הכנסת ואנשי העמותה, במעמד הציבור או הקהילה, ואפילו בית הכנסת בנוי וי"א שאר תשמישי קדושה מותר לשנותם באופן זה כמבואר לעיל דף כו:.

ז. בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין ... ומפרנסין בה עניי עירן ... ויחיד שהלך לעיר אחרת ... תנתן לעניי אותה העיר ... אבל יש שם חבר עיר תינתן לחבר עיר

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם ח והטעם שגבו חמור יותר משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג סעיף ה י"א משום דכבר בא ליד הגבאי והמ"א כתב הטעם דכיון שגבו המעות מבני העיר לצורך ביהכ"נ יש בזיון אח"כ אם ישנוהו להורדת קדושה. מ"ב יח
⁵⁶ שו"ת צי"א ח"ח סי' ס"ז דהביטוח הוא צד שלישי ואינו משלם כפי תמורת הנזק אלא לפי ערך דמי ההבטחה שהשקיעו אצלם והמוסכם שכך וכך ישלמו, וזה ענין מסחרי בין המבטח לחברה
⁵⁷ בשו"ת מנח"י ח"ב סי' ע"ו וע"ז שדן ומפלפל בזה ובשו"ת הר צבי ח"א סי' ע"ו
⁵⁸ אולם גם אם אי אפשר יש להקל בספק איסור דרבנן.
⁵⁹ מ"ב שם יג ב

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

מי⁶⁰ שהלך בסחורה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך שם, צדקה, הרי זה נותן לעניי אותה העיר. שהוא יחיד נגרר אחר העיר ההיא⁶¹

אך אם היו רבים ופסקו עליהם צדקה, נותנים מפני החשד, לכן חוזרים ולוקחים מהם ומביאים לעירן וכשבאים מביאים אותה עמהם ומפרנסים בה עניי עירם.

ואם יש שם חבר עיר, כלומר הממונה על העניים לדעת צורכיהם, הן של העיר שהם בה הן שבאו ממנה, והוא ידע המקום שראוי לינתן לענייו וכן יעשה⁶². יתנו לחבר עיר והוא מחלקה כפי שיראה לו. וי"א שרק אם הוא גדול הדור יתנו לו⁶³. שאין זה כבוד התורה שיטלו מידו.

ודקא בעדקה שבאה בגלל אותה העיר כגון שגזרו⁶⁴ עליהם תענית מפני הבערות או מפני משלחת חיות רעות או מפני הצרה וגזרו על עצמן צדקה וגזרו נמי על בני העיר שבאו אליהם ליתן צדקה לבטל הגזרה בתשובה ותפלה וצדקה שלא היו נותנים אלו נשאר בעירן, ולכן יש חשד שמא לא יתנו הצדקה הזו כלל, אבל צדקה שרגילין ליתן וחק קבוע בכל מקום שאף בעירן היו נותנים, אין צריכין ליתן כלל, שודאי יתנו בעירן

לפיכך בני ישובים שבאין לקהלות לראש השנה ויום הכפורים ומזכירין נשמות ונודרין צדקות אין כאן חשד כלל כי בודאי יתנוהו, וגם אין נותנים אותם לחבר עיר כי אין צדקה זו באה מכח אותה העיר, אלא מכח חק ומנהג, הלכך מוליכין הצדקה שלהם לישוביהן ועושין בהם כרצונם.

אולם אם לקחו בעיר זו עלייה לתורה או מצות או גלילה וכדומה להם חייבים ליתן לעיר זו ואין יכולים לחזור וליקחם להביאם לעירם שהרי קנו מצות בבית הכנסת זו⁶⁵,

⁶⁰ שו"ע יו"ד רנו ו

⁶¹ מ"ז שם ו

⁶² טעמא הוא דאמרי' שיתנו לעניי עירם משום שלא תתמוטט פרנסת עניי עירם וכיון שכן שיש חבר עיר הוא יודע ויתן לכושר שבהם הן יהיו אנשי עיר שבאו משם הן שהלכו לשם או יחלק אותם כאשר יראה בעיניו ואין לומר טעמא דיש שם חבר עיר משום דאדעתא דידה' התנדבו זה שיבוש חדא כיון דטעמא הוא משום דוחק עניי עיר שבאו משם מאי מהני דעתם וע"ק מההיא דרב הונא ב"ה ובנו מתיה דגלו דעתם בהדיא דלאו אדעתא דחבר עיר נדבו ואפ"ה אמר ר"ה שהוא יחלק כאשר יראה לו. ראשון לציון שם

⁶³ ערוך השולחן יורה דעה סימן רנו סעיף יז

⁶⁴ ש"ך שם ז מהמרדכי בשם הא"ז

⁶⁵ ועוד שאל"כ תהא פסידא לצדקה זו שהיו אנשי אותה העיר קונים מצוה זו וכן נוהגין. ש"ך שם יב וכתב שוב מצאתי כן בתשובת מבי"ט ח"א סי' ס' דף קכ"ט וע"ש, כתב הכלבו סי' קי"ו שיש תקנות קדמוניות אנשי כפרים שאין להם מנין שבאין במקום קהלות ומביאין נרות של שעוה שמדליקין ביום כפור, יניח המותר באותו בית הכנסת שהיו נדלקים ביוה"כ, ואם יעשו שנים האחד יניחו במקום שנדלק והא' ידלק בעירו במקום שמתפלל שם ביחיד.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

דף כז:

ח. בית הכנסת ... מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ ולבורסקי לטבילה ולבית המים

כשמוכרים⁶⁶ בית הכנסת יכולים למכרו ממכר עולם, כיון שאנשי העיר או טובי העיר מסכימים למכירה, והלוקח יעשה בו מה שירצה, חוץ מארבעה תשמישים מגונים מאד, שאסור לעשותן במקום שהיה ביהכ"נ, ואלו הם מרחץ ובורסקי כלומר מפעל לעיבוד עורות ובית טבילה ובית הכסא. ובכלל זה שאר דברים הבזויים או המעלים צחנה, כמשחמת בקר ועופות⁶⁷,

וכל שכן שאסור למכרו לדברים של איסור כגון לעשות בו מקום של הוללות ופריצות,

אסרו הפוסקים למכרו לנכרי⁶⁸ שדירת נכרי הרי היא בגדר שימוש של בזיון. וכ"ש שאיסור גמור למכרו לצורך בית תיפלה של נכרים.

ואפילו אם נפל הבנין במקום שהוא ונשאר רק תל בעלמא אסור להשתמש שם באלו הארבעה דברים וכן אסור לזרוע במקום שהוא שכל זה הוא גנאי למקום שהיה מתחלה ביהכ"נ. אך לזרוע גינה שאינה צריכה חרישה מותר⁶⁹.

ואם מכרוהו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, שאז פקעה הקדושה מהמקום ההוא לגמרי, יעשה הלוקח אפילו אלו ארבעה דברים⁷⁰. ויש מסתפקים להתיר דוקא כשהתנו בהדיא בעת המכירה והרשו ללוקח על זה⁷¹. וי"א וכן עיקר שאין לנהוג מנהג בזיון בבית הכנסת⁷², ואין להשתמש בו

⁶⁶ שו"ע ונו"כ או"ח קנג ט

⁶⁷ עיין באשל אברהם בוטשאטש מה שדן לענין לעשות שם רפת בקר, ועיין שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ח סי' קל"ה ושו"ת הר צבי ח"א סי' ע"ט שדנו להתיר אם יש משום תועלת לקהילה לעשות שם משחמה.

⁶⁸ שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' ל"ב, שו"ת אנ"מ ח"ב סי' מ"ד ומ"ה, שו"ת מנח"י ח"א סי' ק"ב

⁶⁹ מ"ב שם נה ושער הציון שם נד

⁷⁰ דעת המחבר והרמ"א וכדעת הרמב"ם והרא"ש הטור ורי"ו

⁷¹ מ"ב שם נו מהפמ"ג

⁷² דעת הראב"ד ולדידיה לא שרו בש"ס להשתמש תשמיש של גנאי אלא בתל חרב בלא"ה אלא שעמד עליו ביהכ"נ מקודם אבל לא שיהיו רשאים להלל בית תפלה לעשותו בית הבורסקי וכדומה. והנה הר"ן ומאירי הביאו ב' דעות אלו ולא הכריעו והרשב"ץ ח"ב סי' ק"ע החזיק בדעת הראב"ד עי"ש ולפי מה שהחליטו הרמב"ן ורשב"א וריטב"א דביהכ"נ הוי כשאר תשמישי מצוה הוי כמו תשמישי מצוה לאחר זמן מצותן שנוקין וא"כ לפי מה דפסק המחבר בס"י כ"א סי"ב בטליתות של מצוה שבלו שאין לו ליחדם לתשמיש מגונה אלא זורקן והם כלין וא"כ ה"ה בענייננו אינו נכון וכ"ש הוא מפני שהוא דבר קבוע וניכר ובזיון גדול להשתמש בה בקלות

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

גם באופן זה לארבעה הדברים אולם אם נחרב בית הכנסת ולא נשאר אלא תל חרב מותר על ידי מכירת ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר להשתמש גם לארבעת דברים אלו.

ט. כמה ירחיק מהן ומן הצואה ארבע אמות

כבר התבאר במסכת ברכות דף כב: שצואה תוך ד' אמות אסור מן התורה לקרות קריאת שמע, ולדבר דברי תורה, שנאמר והיה מחניך קדוש (דברים כ"ג י"ד ט"ו), וכל תוך ד' אמות הנייה של אדם הוא, וי"א שלפניו כל שרואה, בכלל מחניך הוא, ואסור מן התורה.

ולפיכך אם נמצא במקום מטונף, אף שאי אפשר לו לצאת משם [כגון שהוא חבוש בבית האסורין וכדומה] לכתחילה מוטב לו שלא יתפלל כלל, שהרי עובר בזה על איסור דאורייתא.

וכן אם ראה צואה מול פניו או הרגיש ריח רע ואעפ"כ קרא קריאת שמע, או התפלל, חוזר וקורא ק"ש עם ברכותיה, ומתפלל.

ואם עבר וקרא והתפלל נגד מי רגליים, לדעת המשנ"ב⁷³ (סקל"ג) חוזר ומתפלל, ולדעת הכף החיים (סקמ"ג) אינו חוזר ומתפלל.

הרוצה לקרוא קריאת שמע או להתפלל במקום שיש לחשוש שמא יש בו צואה, כמו למשל מקום שמצויים ילדים קטנים, או בעלי חיים, וכדומה, צריך לבדוק אם יש שם צואה.

ואם לא בדק וקרא או אתפלל, ומצאה אח"כ, בתוך ד' אמותיו צריך לחזור ולקרות ק"ש עם הברכות, ולהתפלל, ועל זה נאמר זבח רשעים תועבה, שהיה לו לבדוק את המקום.

ואם כשהשלים תפלתו ומצא צואה עבר זמן תפלה, אין משלימה בתפלה אחרת, שפושע היה ואין תשלומין אלא בנאנס.

אך מקום שאין סיבה לחשוש שיש בו צואה, אין צריך לחזור ולקרות. ואפילו לכתחילה מותר לקרות ואין צריך לבדוק אם יש או אין.

ראש וכמ"ש הריטב"א בסוגיא דאונרה ומשכונא דמשום זה המור ביהכ"נ משאר תשמישי מצוה עיין שם. ביאור הלכה שם
⁷³ עו לג

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אך אם מצא מי רגלים, אפילו מצאן במקום שיש לחשוש לכך, אין צריך לחזור ולקרוא.

אם לאחר התפלה מצא שהיו בגדיו או נעליו מטונפים, וידע שנטפנו ע"י שהיה קודם התפלה במקום מטונף, כגון שהיה בשירותים ציבורי, ארוזה, או רפת וכדומה. ולא שמר את עצמו להיות נקי בעצתו משם, צריך לחזור ולהתפלל, שהרי פשע בכך.

ואם ישב בלילה במקום שהיה שם צואה ולא שם לב ונדבק בבגדו, והתפלל בבהכ"נ, ובשובו לביתו מצא שהטינוף דבוק בבגד, א"צ לחזור ולקרוא ולהתפלל, שהרי הוא מקום שלא היה לו לחשוש

כאמור לעיל לכתחלה אסור לברך שום ברכה, וכן ד"ת נגד צואה, ומן התורה דהא כתיב והיה מחנוך קדוש וכל דבר קדושה אסור לקרות במקום שאינו נקי, ואם בירך והיתה צואה כנגדו נסתפקו התוספות והרא"ש אם צריך לחזור ולברך. ולדינא – צואה כנגדו בתוך ד' אמותיו, צריך לחזור ולברך בהמ"ז, אם עדיין לא נתעכל המזון.

אך אם הצואה מחוץ לד' אמותיו אף על פי שרואהו, אינו חוזר ומברך בין בברהמ"ז וכל שכן בשאר ברכות, וכן הדין אם נמצאת הצואה ברשות אחרת.

ואם הצואה בתוך ד' אמותיו – אם ראה הצואה לפני שבירך, ובמידה עבר ובירך נגדו, בברכת המזון – צריך לחזור ולברך. ובשאר ברכות – יש להסתפק בדברי הפוסקים, וטוב יעשה אם יוכל לשמוע הברכה מאחר ולצאת י"ח, ובברכה לפניו יוכל גם להפסיק אכילתו ולעשות הפסקה ע"י יציאה לחוץ או שאר היסח הדעת ולברך שוב כהוגן ובמקום נקי.

בכל ההלכות אלו כ"מ שנוכר הדין לענין ק"ש בין לענין היתר בין לענין איסור הוא לאו דוקא ק"ש דה"ה תורה ותפלה וכל עניני הקדושה ובין שאומרם בלשון קודש ובין בלשון חול.

וקיום מצוות מעשיות כגון לולב ושופר ומצות טלית והפרשת תרומות ומעשרות וכדו' נגד צואה וטינוף או בבית הכסא ובית מרחץ, או כשגופו מטונף בעצתו מעיקר הדין אין בזה איסור, אבל למעשה אין להתיר לעשות כן אלא במקום אונס, כגון חולה הרתוק למטתו או החבוש בבית האסורים בחדר מטונף ואין באפשרותו לצאת משם וכדומה, ובלבד שלא יברך ואף לא בהרהור, כי גם ההרהור בדברי קדושה אסור נגד צואה ובמקום מטונף.

ומצוה עוברת קיל טפי, ולכן צריך לקיים מצות קימה והידור בפני ת"ח וזקן בבית מרחץ (כשלבוש בגדיו), ורשאי לתת שם צדקה לעני הבא לקראתו, וכן שאר גמילות חסד עם הבריות ובפרט בענינים הנצרכים לבני אדם בבית המרחץ.

מי שעשו לו ניתוח לפתוח לו פתח יציאה שמשם תצא צואתו, מן הדין מותר לו לברך ולומר דברים שבקדושה, אם המקום והכלי מכוסים ואין יוצא ממנו ריח רע, אך מוטב שימנע מלברך בשעה שמרגיש ביציאת הצואה מגופו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

י. מתפלל ישהה כדי הילוך ארבע אמות... שכל ארבע אמות תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוזתיה

המשתין⁷⁴ לא יתפלל עד שישהה כדי הילוך ד' אמות, משום ניצוצות שבאמתו. ואחר שהיית ד' אמות שיערו חכמים שהניצוצות שבאמתו כלים בכסות⁷⁵.

והמתפלל לא ישתין עד שישהה כדי הילוך ד' אמות אחר סיום תפלתו, שכל ד' אמות תפלתו שגורה בפיו ושפתיו רוחשות, אבל לאחר ששהה כדי הילוך ד' אמות מותר לו להשתין במקום שהתפלל. ומדת חסידות שלא להשתין בתוך שטח ד' אמות של תפלה.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ או"ח צב ח

⁷⁵ מ"ב שם לב